प्रतिज्ञापत्र

या संशोधन अहवालात समाविष्ट करण्यात आलेले संशोधन कार्य हे कोणाच्याही मदतीशिवाय माझ्या स्वतःच्या प्रयत्नांचे फलित आहे. त्यासाठी माझ्या मार्गदर्शकांकडून मिळालेले मार्गदर्शन आणि यापूर्वी झालेल्या संशोधनांचे संदर्भ, याशिवाय कशाचीही मदत घेण्यात आलेली नाही. उपयोगात आणलेल्या संदर्भांचा योग्य निर्देश करण्यात आलेला आहे असे मी प्रतिज्ञापूर्वक घोषित करते.

स्थळ - कोल्हापूर.

दिनांक - २९।६।९८

(कु. कुलकर्णी एम्. ए.)

CERTIFICATE

This is to certify that Smt. Kulkarni, Manjusha Anant has completed her dissertation entitled, "बी.ए.बी.एड्. एकात्मिक अभ्यासक्रमातील मराठी अध्यापन पध्दतीच्या निवडीसाठी अनुबंध कसोटीची उपयुक्तता तपासून तिची सप्रमाणता सिध्द करणे." under my guidance and supervision.

This dissertation is required towards the part fulfillment of the requirements for the Degree of M.Phil. (Education).

Her work is original and such material as has been obtained from other sources has been duly acknowledged in the dissertation.

(Dr.R.B.Dewasthalee)
Guide.

Place - Kolhapur.
Date - 29th June, 1998

ऋ ण नि र्दे श

प्रस्तुत शोधप्रबंध सादर करताना अतिशय आनंद वाटत आहे. प्रस्तुत शोधप्रबंधासाठी डॉ. रामचंद्र भालचंद्र देवस्थळी, विभाग प्रमुख, शिक्षणशास्त्र विभाग, शिवाजी विद्यापीठ, कोल्हापूर यांनी वेळोवेळी यथोचित मार्गदर्शन करुन, प्रोत्साहन देऊन, इतर कामाचा व्याप असतानाही वेळात वेळ काढून निरपेक्ष कर्तव्यबुध्दीने मार्गदर्शन, सहकार्य, सदिच्छा दिल्या. त्याबद्दल गुरुवर्य डॉ.देवस्थळीसो यांची मी सदैव ऋणी आहे.

प्रस्तुत शोधनिबंधाच्या संदर्भात बी.एड्. कॉलेज, पेठवडगांवचे प्राचार्य प्रा.के.एस्.सांगले यांचे आशिर्वाद आहेत. त्यांचीही मी सदैव ऋणी आहे.

कोल्हापूर व गारगोटी येथील बी.ए.बी.एड्. महाविद्यालयातील प्रशिक्षणार्थींनी तसेच शिक्षणशास्त्र व वरिष्ठ महाविद्यालयातील अधिव्याख्यात्यांनी उत्साहाने व कार्यतत्परतेने प्रश्नावली भरुन देण्यामध्ये मोलाचे सहकार्य केले. मी त्यांचा ऋणनिर्देश करणे माझे कर्तव्य समजते.

प्रस्तुत शोधप्रबंधाच्या कार्यामध्ये सहकार्य करणारे माझे सहकारी प्रा.सौ.झोपे, प्रा.सौ.पाटील एल्. एस्. तसेच माझे पती श्री. कैलास वायफळकर यांचीही मी आभारी आहे.

माझे पिताश्री व मातोश्री यांनी दिलेल्या सक्रिय प्रोत्साहनाबद्दल आणि ज्या ज्ञात, अज्ञात व्यक्तींचे सहकार्य लाभले त्या सर्वांची मी ऋणी आहे.

सुबक टंकलेखन करुन देणारे श्री. विनय औंधकर यांच्या सहकार्याबद्दल मी आभार मानते.

प्रस्तुत शोध प्रबंधाचा अध्यापन पध्दतीच्या निवडीसाठी निश्चित उपयोग होईल असा विश्वास वाटतो.

(प्रा.कु.कुलकर्णी एम्. ए.)

स्थळ - कोल्हापूर.
दिनांक - २९।६।९८

अ नु क्र म णि का

प्रकरण पहिले - प्रास्ताविक

अ.क्र.	प्रकरण	पृष्ठांक
१.१	विषय प्रवेश	१
१.२	संशोधन समस्येचे शब्दांकन	६
१.३	संशोधन समस्येचे महत्त्व	९
१.४	संशोधनाची उद्दिष्टे	१२
१.५	संशोधनाची व्याप्ती व मर्यादा	१२
१.६	संशोधन पध्दती	१३
१.७	प्रकरणीकरण	१५
१.८	समारोप	१६

प्रकरण दुसरे - अनुबंध कसोटी

२.१	प्रस्तावना	२१
२.२	वेगळी मुद्दा चाचणी तंत्र	२१
२.३	अनुबंध चाचणीची वैशिष्ट्ये	२२
२.४	अनुबंध चाचणीचे सुरुवातीचे कार्य	२३
२.५	पध्दती	२५
२.६	रिक्त स्थानाची निश्चिती करणे	२७
२.७	उताऱ्याची काठिण्य पातळी	२८

२.८	गुणदान योजना	२८
२.९	विकास	२९
२.१०	समारोप	३१

प्रकरण तिसरे - संशोधन समस्येशी संबंधित साहित्याचा आढावा.

३.१	प्रस्तावना	३५
३.२	संशोधन समस्येशी निगडित संशोधित साहित्याचा मागोवा	३६
	३.२.१ संशोधन समस्येशी निगडीत ग्रंथ व लेख स्वरुपातील प्रकाशित झालेल्या साहित्याचा मागोवा	३६
	३.२.२ संशोधन समस्येशी निगडीत असलेल्या संशोधित साहित्याचा मागोवा.	३९
३.३	समारोप	४८

प्रकरण चौथे - संशोधन पध्दती.

४.१	प्रस्तावना	५३
४.२	संशोधनासाठी वापरलेली पध्दती	५३
४.३	सर्व्हेक्षण पध्दती	५४
४.४	जनसंख्या व नमुना निवड	५६
४.५	संशोधन सामग्री गोळा करण्याची साधने	५७
४.६	संशोधनाची कार्यवाही	५८
	४.६.१ मराठी विषयातील तज्ज्ञ अध्यापकांसाठीची प्रश्नावली व तिचे विश्लेषण.	५९
	४.६.२ अनुबंध कसोटी	६१

	४.६.३	प्रशिक्षणार्थी प्रश्नावली व तिचे विश्लेषण.	६३
		अ) प्रतिसादकांनी अनुबंध कसोटीतील रिक्त स्थानांना दिलेल्या प्रतिसादाचे विश्लेषण.	
४.७	संशोधन सामग्रीचे वर्गीकरण, विश्लेषण आणि अर्थनिर्वचन.		६८
४.८	अनुबंध कसोटीची सप्रमाणता		६८
४.९	समारोप		६९

प्रकरण पाचवे - संशोधन सामग्रीचे विश्लेषण आणि अर्थनिर्वचन.

५.१	प्रस्तावना	७३
५.२	अध्यापन पध्दती निवडण्याची सद्यस्थिती	७४
५.३	प्रश्नावलीतील प्रतिसादांचे विश्लेषण	७५

विभाग "अ"

	५.३.१	प्रश्नावली भरुन देणाऱ्या अध्यापकांची सर्वसाधारण माहिती.	७५
		अ) अध्यापकाची शैक्षणिक अर्हता.	
		ब) अध्यापनाचा अनुभव.	
	५.३.२	प्रशिक्षणार्थी प्रश्नावलीद्वारा संकलित माहितीचे विश्लेषण.	७९
	५.३.३	मराठी अध्यापन पध्दती निवडीची कारणे.	८०
५.४	अनुबंध कसोटीचा सहसंबंध		८१
५.५	अनुबंध कसोटीतील व प्रथम वर्ष मराठी विषयातील प्राप्त गुणांचा सहसंबंध.		८३
५.६	अनुबंध कसोटी व प्रथम वर्ष हिन्दी विषयातील प्राप्त गुणांचा सहसंबंध.		८९

५.७	अनुबंध कसोटी व इंग्रजी विषयातील प्राप्त गुणांचा सहसंबंध.	९५
५.८	अनुबंध कसोटी व इतिहास विषयातील प्राप्त गुणांचा सहसंबंध	९७
५.९	अनुबंध कसोटी व भूगोल विषयातील प्राप्त गुणांचा सहसंबंध.	१०१
५.१०	अनुबंध कसोटीतील प्राप्तांक व प्रथम वर्षातील इतर वैकल्पिक विषयातील प्राप्तांकांच्या सहसंबथावरुन अन्वयार्थ लावलेली सारणी	१०६
५.११	समारोप.	१०८

प्रकरण सहावे - सारांश-निष्कर्ष आणि शिफारशी.

६.१	प्रास्ताविक		११२
६.२	संशोधनाचा सारांश		११२
	६.२.१	संशोधन समस्येचे शब्दांकन	११२
	६.२.२	संशोधनाची उद्दिष्टे	११२
	६.२.३	संशोधनाच्या मर्यादा	११२
	६.२.४	संशोधन पध्दती	११३
	६.२.५	संशोधनाची साधने	११३
	६.२.६	संशोधनाची जनसंख्या	११३
	६.२.७	संशोधनाच्या संकलित सामग्रीचे विश्लेषण व अर्थनिर्वचन	११३
	६.२.८	निष्कर्ष आणि शिफारशी	११४

६.३	निष्कर्ष आणि शिफारशी		११४
	६.३.१	प्रस्तावना	११४
	६.३.२	अध्यापकांची शैक्षणिक अर्हता व अनुभव	११४
	६.३.३	मराठी अध्यापन पध्दतीच्या निवडीची कारणे	११५
	६.३.४	प्रथम वर्षातील मराठी विषयातील व अनुबंध कसोटीतील प्राप्तांकांचा सहसंबंध गुणक	११६
	६.३.५	प्रथम वर्ष हिन्दीतील व अनुबंध कसोटीतील प्राप्तांकांचा सहसंबंध.	११७
	६.३.६	प्रथम वर्ष इंग्रजीतील व अनुबंध कसोटीतील प्राप्तांकांचा सहसंबंध.	११८
	६.३.७	प्रथम वर्ष इतिहासातील व अनुबंध कसोटीतील प्राप्तांकांचा सहसंबंध.	११८
	६.३.८	प्रथम वर्ष भूगोलातील व अनुबंध कसोटीतील प्राप्तांकांचा सहसंबंध.	११९
	६.३.९	अनुबंध कसोटीतील प्राप्तांक व प्रथम वर्षाच्या इतर विषयातील प्राप्तांकाच्या सहसंबंध गुणकांवरुन लावलेला अन्वयार्थ	१२०
६.४	सर्वसाधारण निष्कर्ष आणि शिफारशी		१२१
६.५	पुढील संशोधनासाठी काही विषय		१२१
	संदर्भ ग्रंथ सूची		१२४
	परिशिष्टे		
अ)	अध्यापकांना दिलेली प्रश्नावली		१२९
ब)	प्रशिक्षणार्थ्यांना दिलेली प्रश्नावली		१३६
क)	प्रश्नावलीला प्रतिसाद देणाऱ्या अध्यापकांची नांवे		१३९
ड)	प्रश्नावलीला प्रतिसाद देणाऱ्या प्रशिक्षणार्थींची नांवे		१४०

सारणींची यादी

अ.नं.	सारणी क्रमांक	सारणीचे नांव	पृष्ठांक
१.	४.१	अध्यापकांसाठी असलेल्या प्रश्नावलीचे विश्लेषण.	६०
२.	४.२	प्रशिक्षणार्थ्यांसाठी असलेल्या प्रश्नावलीचे विश्लेषण.	६२
३.	४.३	प्रतिसादकांनी अनुबंध कसोटीतील रिक्त स्थानांना दिलेल्या प्रतिसादाचे विश्लेषण	६३
४.	५.१ अ	शिक्षणशास्त्र महाविद्यालयातील अध्यापकांची शैक्षणिक अर्हतेनुसार वर्गवारी.	७६
	५.१ ब	वरिष्ठ महाविद्यालयातील अध्यापकांची शैक्षणिक अर्हतेनुसार वर्गवारी.	७७
	५.२	अध्यापकांचा शैक्षणिक अनुभव.	७८
	५.३	मराठी अध्यापन पध्दतीच्या निवडीची कारणे.	८०
	५.४	अनुबंध कसोटी व प्रथम वर्ष मराठीतील प्राप्तांकांचा सहसंबंध.	८३
	५.५	अनुबंध कसोटी व प्रथम वर्ष हिन्दीतील गुणांचा सहसंबंध.	८९
	५.६	अनुबंध कसोटी व प्रथम वर्ष इंग्रजीमधील प्राप्तांकांचा सहसंबंध.	९५
	५.७	अनुबंध कसोटी व प्रथम वर्ष इतिहासातील प्राप्तांकांचा सहसंबंध.	९७
	५.८	अनुबंध कसोटी व प्रथम वर्ष भूगोलातील प्राप्तांकांचा सहसंबंध.	१०१
	५.९	अनुबंध कसोटीतील प्राप्तांक व प्रथम वर्षातील इतर वैकल्पिक विषयातील प्राप्तांकांच्या सहसंबंधावरुन अन्वयार्थ लावलेली सारणी.	१०६